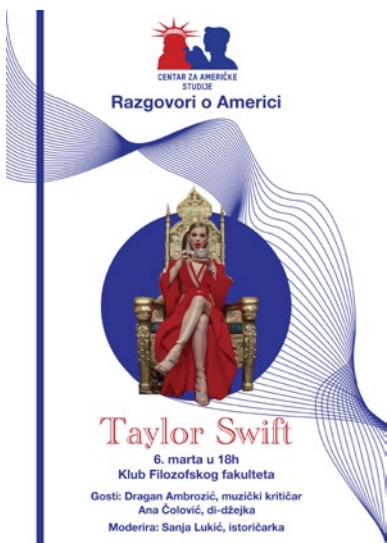

Vesti

Razgovori o Americi: Tejlor Svift

U sredi 6. marta u okviru serije „Razgovori o Americi“ Centar za američke studije je organizovao tribinu o trenutno najvećem svetskom muzičkom i kulturnom fenomenu, američkoj kantautorki, Tejlor Svift.

U divnoj atmosferi punog Kluba Filozofskog fakulteta i uz muziku najpopularnije „devojke iz komšiluka“, gosti Centra za američke studije, muzički kritičar Dragan Ambrozić i di-džejka Ana Čolović, proveli su publiku kroz gotovo dve decenije dugu karijeru ove pop dive. Razgovor koji je moderirala saradnica Centra i doktorantkinja Sanja Lukić, obuhvatio je širok spektar tema vezanih ne samo za žanrovsku šarolikost Tejlor Svift, nego i za njen feminizam, inovativni način upravljanja sopstvenom karijerom i komunikacijom sa fanovima. Bilo je reči i o njenom političkom (ne)istupanju u proteklim godinama, značaju koji može imati za predstojeće predsedničke izbore u Sjedinjenim Državama, te o njenoj **Eras** turneji, koja je za svega nekoliko meseci postala najunosnija turneja svih vremena, te načinila Sviftovu milijarderkom.

▲ Dragan Ambrozić, Sanja Lukić i Ana Čolović

Centar za američke studije u Hajdelbergu

Saradnica Centra Emilija Cvetković je od 17. do 23. marta 2024. boravila u Centru za američke studije u Hajdelbergu, instituciji koja svojom delatnošću i aktivnostima predstavlja svojevrsan uzor na koji se godinama unazad ugleda i naša organizacija. Emilija je imala prilike da učestvuje na jednodnevnoj konferenciji, kojoj je prisustvovalo 20 studenata iz različitih delova sveta. Učesnici su predstavili projekte svojih doktorskih disertacija iz oblasti poput američke kulture sećanja, kulturne i ekološke istorije, književnosti, geografije, imagologije, religije, rodni studija i ekonomske istorije. Emilija je na ovoj konferenciji predstavila svoje istraživanje „Jugoslovensko-američki ekonomski odnosi: zajednička ulaganja, (1967-1991)“. Učesnici konferencije su učestvovali i na radionicama „Critical Methods and Deep Listening: How Geography Impacts What We Know“ koji je vodila dr Solange Muñoz, „Publishing“, kojom je koordinisao dr David Eisler. Posetili su poznatu američku kompaniju poljoprivredne opreme, John Deere, a uživali su i u obilasku Hajdelberga, jednog od najstarijih univerzitetskih centara u Evropi.

▲ Spring Academy, Hajdelberg, 2024.

Razgovor o izložbi Nenada Maleševića „Amerika“

Centar za američke studije je 27. marta u Salonu Muzeja savremene umetnosti u Beogradu organizovao razgovor o izložbi Nenada Maleševića „Amerika“. Pored umetnika, razgovoru je prisustvovao i kustos izložbe Miroslav Karić.

Malešević je u periodu od 2016. do 2023. realizovao projekat serije od hiljadu crteža čiji je jedini motiv Kip slobode – prepoznatljivi simbol za milione imigranata koji su krenuli u novi svet i ostvarivanje američkog sna. Crtanje, kao svojevrsan performativni akt, za umetnika postao je način da preispita sopstvene pretpostavke o geografskom prostoru koji postoji između mita i stvarnosti.

Motivsko-idejno polazište (Kip slobode) bilo je za autora i neposredan povod odlaska u Ameriku, i to putovanje predstavlja integralan deo rada formalno uobličenog fotografskim i različitim drugim vizuelnim sadržajima kao segmentima istraživačkog toka i mišljenja.

▲ Nenad Malešević sa studentima CAS

Ka ženskom panteonu

Osmi mart, Međunarodni dan žena, pruža idealan povod da se podsetimo američkih umetničkih dela kojima su žene i njihovo osnaživanje prvenstvena tema. Ove godine, osvrnućemo se na jednu instalaciju i na jednu seriju, koje na različite načine prenose emancipatorsku poruku.

Istorije religija i civilizacija ispunjene su raznim genealogijama i panteonima, koji sabiraju raznorazne velikane za koje se društvena elita odlučila da su vredni pamćenja. Zbog višemilenijumske muške dominacije društvom, u herojskim narativima žene su retko pronalazile mesto. Upravo protiv toga protestuje američka umetnica Džudi Čikago (r. 1939) instalacijom „Večera“ (The Dinner Party, 1979). „Večera“ se odvija za stolom u obliku jednakostraničnog trougla. Za njim ima 39 mesta, za 39 žena podeljenih u tri hronološke kategorije. Tako je Čikago rezervisala trinaest mesta za ženska božanstva i heroine antike, trinaest za srednjovekovne žene, i preostalih trinaest za zaslužne žene od početka protestantske reformacije do dvadesetovekovnih umetnica Virdžinije Vulf i Džordžije O’Kif.

Sve žene znaju koja im mesta pripadaju zahvaljujući jedinstvenim vezovima kojima su ispisana njihova imena, i jedinstvenim porcelanskim tanjirima koji stilizovano predstavljaju oblike vulve ili leptira. Poruka je jasna – mesta za stolom, kroz istoriju rezervisana za muškarce, sada u potpunosti pripadaju ženama koje su na svoj način, u svom vremenu, bile borkinje za žensku stvar.

„Večera“ je danas deo stalne postavke Muzeja u Bruklinu, u komšiluku najvažnijeg američkog ostrva – Menhetna. Upravo je ova betonska džungla okruženje u kojem se odvija radnja kultne serije „Seks i grad“ (Sex and the City, 1998–2004). U seriji četiri heroine, Keri, Samanta, Miranda i Šarlot (ne zamerite redosled), u šest sezona sopstvenim iskustvom istražuju šta u savremenom Njujorku znači biti

▲ Džudi Čikago, „Večera“, 1979.

▲ Keri Bredšo i Samanta Džons, Kadar iz serije „Seks i grad“

žena. Kao što Džudi Čikago stvara ženski panteon, tako Keri Bredšo, novinarka zavisna od skupih cipela, zapisuje u svojoj kolumni kanon novog ženskog odnosa prema seksu, vezama, i samima sebi.

I „Večera“ i „Seks i grad“ naišli su na kritiku, kako konzervativnu, tako i feminističku. Ipak, njihova osnovna namena i nije bila da se pitanje ženskog samopoimanja zatvori, nego da se o njemu treba otvoreno raspravljati. Istina je da su priče o mnogim heroinama „Večere“ mitologizovane, da su one većinom belkinje, i da je serija „Seks i grad“ isuviše uronjena u „zeitgeist“ Njujorka na prelazu milenijuma. No, nije li instalacija Džudi Čikago poziv da se razmisli o potrebi za heroizacijom i panteonima, i o tome da i ženski identitet može da bude prvenstven u hijerarhiji identiteta? I, nisu li pitanja koja Bredšo stavlja pred svoje čitaoce vredna da se nad njima zamisle i žene i muškarci, kako bi potpunije razumeli dinamiku sopstvenih odnosa?

„Šta je to Amerikanka?“

„Ona je 'mali car' i glava u kući, u porodici i – za svog muža.“ Ovako je glasio naslov članka objavljenog u „Bazaru“ januara 1965, u kojem je novinar Momčilo Stefanović opisao svakodnevicu jedne Amerikanke. Amerikanke su kroz 20. vek na različite načine poslužile kao inspiracija Jugoslovenkama i Srpkinjama u njihovoj borbi za ženska prava. Kratkim osvrtom na borbu žena na kraju Meseca ženske istorije želimo da rasvetlimo deo jugoslovensko/srpsko-američkih feminističkih veza.

Nakon uporne borbe koju su vodile još u 19. veku, žene u Americi dobile su pravo glasa desetim amandmanom ratifikovanim 1920. godine. Inspirisana time, jugoslovenska štampa međuratnog perioda često je publikovala tekstove o različitim „velikim slobodama Amerikanki“, o tome kako one nose „muško odelo“, te kako se žene u Sjedinjenim Državama sve češće bave politikom, a glavna inspiracija bila je Elenor Ruzvelt. U jednom tekstu objavljenom 1935. u „Politici“ autor(ka) je maštao/la o budućnosti u kojoj će i žene u Jugoslaviji imati pravo glasa: „Ali ide vreme pa nosi i to breme. Izvojevaće naše dične Amazonke i politička prava kao što su izvojevale i pravo šišanja, pušenja i nošenja pantalona, u kojima su se inače ranije mogle videti samo muške prerogative.“ No, nikako ne treba izostaviti činjenicu da su žene u Jugoslaviji i same bile deo prvog feminističkog talasa, o čemu, između ostalog svedoči objavljivanje veoma progresivnog časopisa „[Ženski pokret](#)“ (1920-1938).

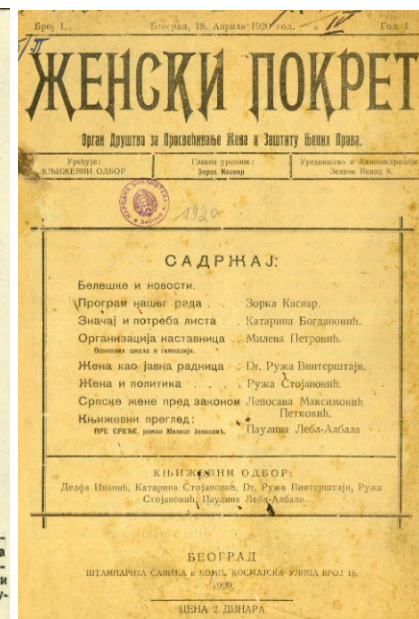
Okolnosti se donekle menjaju u vreme socijalizma. Žene su odmah nakon rata dobile pravo glasa (1945), a Jugoslavija je bila i prva država na svetu koja je imala ustavom garantovano pravo na odlučivanje o reprodukciji (1974). Jugoslovenski feminizam razvijao se u početku pod okriljem socijalističke ideologije, a sa sve većim otvaranjem države ka Zapadu, uticaji su stizali i iz Sjedinjenih Država, pre svega sa potrošačkom kulturom, ali i kroz alternativne pokrete. „**Moderne Amerikanke**“ i dalje su bile uzori Jugoslovenkama, a feminizam u SFRJ bio pod uticajem feminističkog talasa koji je dolazio iz SAD. Pod uticajem drugog talasa feminizma, koji se dovodi u vezu sa knjigom Beti Fridan „**Mistika ženstvenosti**“ (1963), u beogradskom SKC-u 1978. održan je prvi feministički skup u (Jugo)Istočnoj Evropi „**DRUG-CA ŽENA. Žensko pitanje. Novi pristup?**“. Organizovale su ga nove generacije žena koje su svoja saznanja o feminističkim teorijama donosile upravo iz Amerike i zapadne Evrope, a koje su samim tim bile optuživane za uvoženje ideja sa „[trulog Zapada](#)“.

Treći talas feminizma svojom knjigom „**Nevolja s rodom**“ (1990) inspirisala je filozofkinja i aktivistkinja Džudit Batler, koja je od 2019. i počasna doktorka nauka Beogradskog univerziteta. Na prostoru Jugoslavije, ovaj talas poklapa se za izbijanjem ratova i ženskim antiratnim aktivizmom pokreta kao što su Žene u crnom.

Uprkos izazovnom periodu za ženska prava u SAD koje je nastupilo poništavanjem presude „**Roe v. Wade**“, uticaj američkog feminizma na Srbiju i dalje je nezanemarljiv. „**Me too**“ pokret, koji je 2006. pokrenula aktivistkinja Tarana Burk, a koji je postao viralan na društvenim mrežama 2017. objavom glumice Alise Milano, pokrenuo je stravičan talas otkrivanja seksualnog zlostavljanja i u Srbiji. Hrabre žene poput Marije Lukić, Milene Radulović, Ive Ilinčić, Danijele Štajnfeld i brojnih drugih, pokazale su da je vreme za novu revoluciju, veoma bolnu, ali prekopotrebnu. Mi smo tu da im pokažemo da **nisu same**.

▲ „Ilustrovano vreme“, 8. novembar 1930.

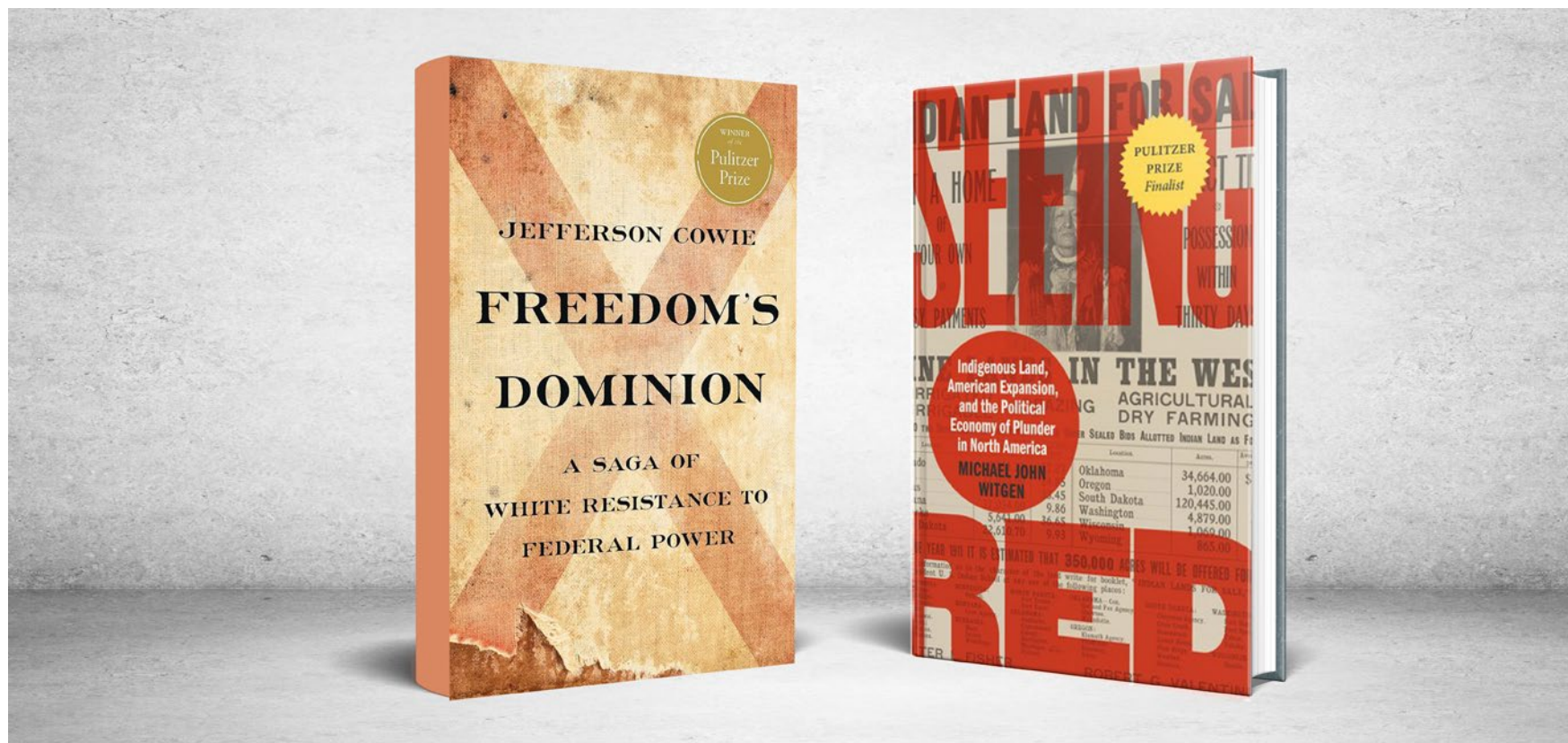

▲ Prvi broj časopisa „Ženski pokret“, 18. april 1920.

▲ Konferencija DRUG-CA ŽENA, Izvor: CZKD

Jefferson Cowie, *Freedom's Dominion. A Saga of White Resistance to Federal Power*, New York: Basic Books, 2022.

Na njujorškom Univerzitetu Kolumbija, od 1917. godine historiografska dela nagrađuju se Pulicerovom nagradom za istoriju. Prošle, 2023. godine, nagrađen je Džeferson Kau, profesor istorije na Univerzitetu Vanderbilt (Nešvil, Tenesi). Iako su njegove dosadašnje monografije posvećene istoriji američkog radništva, Kaujeva pobjednička monografija posvećena je pitanju rase i odnosa moći na američkom Jugu.

Naime, on se odlučio da analizira istoriju rasnih odnosa u Okrugu Barbor, na jugoistoku Alabame, kako bi na njegovom primeru pokazao mehanizme koje su tamošnji belci koristili da očuvaju rasnu segregaciju. Autor je odabrao baš ovaj okrug zbog toga što je u njemu gotovo izjednačen broj belih i crnih Amerikanaca, zbog toga što ima robovlasničku tradiciju, i jer je iz njega potekao Džordž Volas, jedan od najpopularnijih zagovornika rasne segregacije u 20. veku.

Knjiga je podeljena na četiri poglavlja, koja hronološki prate evoluciju rasističke politike i opstrukcije zakona federalnih vlasti, od prve polovine 19. veka do izbora 1968. godine. Kau je obradio pitanja vlasništva nad zemljom, prava na državljanstvo, linča, Džim Krou zakona i pokreta za građanska prava. Studijom o malom okrugu pokazao je koliko je truda bilo neophodno da se oslabi barem lokalni sistem zasnovan na rasizmu.

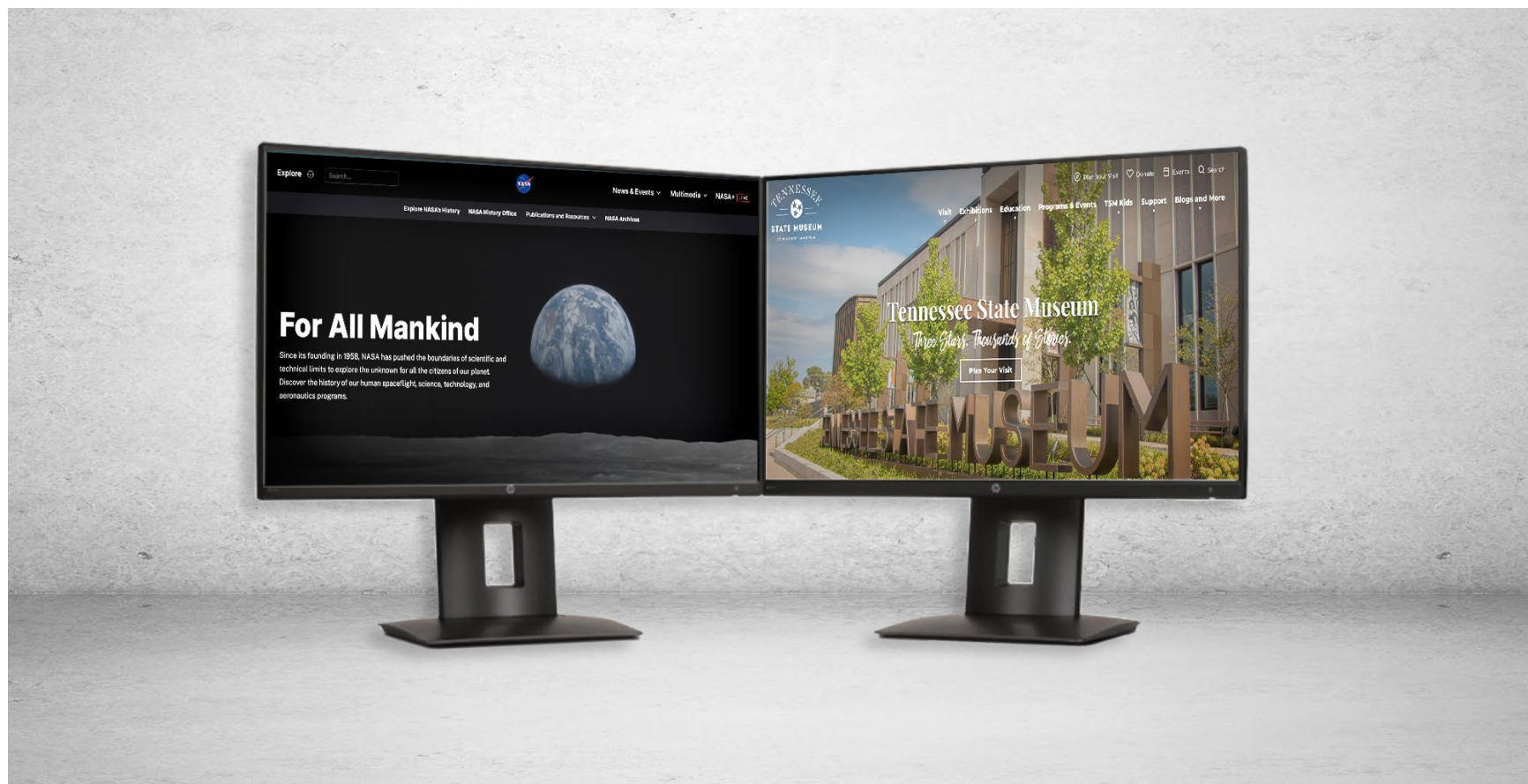
Michael John Witgen, *Seeing Red. Indigenous Land, American Expansion, and the Political Economy of Plunder in North America*, Williamsburg: Omohundro Institute of Early American History and Culture, 2022.

Finalisti za Pulicera za istoriju bili su Garet Graf, čiju smo monografiju o Votergejtu predstavili juna prošle godine, i Majkl Vitgen. Vitgen, koji potiče iz urođeničkog plemena Odžibve, je istoričar koji se na Univerzitetu Kolumbija bavi ranom američkom istorijom. U svojoj najnovijoj monografiji, želeo je da predstavi ekspanziju SAD na prostor Velikih jezera, kao i odnos urođeničkih plemena prema sve većem prisustvu belih doseljenika na njihovoj zemlji.

Autor se odlučio da knjigu podeli na tematska poglavlja. Na početku, on se bavi pitanjem suvereniteta i vlasništva nad teritorijom, i sporazumima između urođenika i Sjedinjenih Država. Pored toga, Vitgen piše i o savezima i antagonizmima među urođeničkim plemenima. Potom se posvećuje pitanju tzv. „civilizatorske misije“ belaca na novoosvojenim teritorijama, ali i ilustrovanju položaja žene, kao i dece iz mešovityh brakova belaca i urođenika. Poslednja dva poglavlja posvećena su nepravdi u regionu Velikih jezera, kako rasnoj, tako i sudskoj.

Vitgen odnos SAD prema tadašnjim Severozapadnim teritorijama tumači u okviru „političke ekonomije pljačke“. Njegov cilj je da podseti kako su Sjedinjene Države demontirale političke tvorevine domorodaca. Ne bi li ilustrovao svoju poentu, on knjigu završava pregledom sporazuma domorodaca i Vašingtona, sve do faktičkog gašenja političkog subjektiviteta poraženih.

NASA History

<https://www.nasa.gov/history/>

Od svog osnivanja 1958. godine do danas, Američka svemirska agencija (NASA) neprekidno pomera granice naučnih i tehnoloških dometa ljudske civilizacije. Posredstvom vebajta NASA-e možete pristupiti najnovijim fotografijama iz svemira, podkastima i člancima pomoću kojih ćete proširiti saznanja o sunčevom sistemu, univerzumu, svemirskim misijama, savremenim tehnologijama i klimatskim promenama. Na putu ka otkrivanju svemira, NASA prevazilazi granice do sada viđenog, uvek nastojeći da očuva sećanje na početke rada organizacije kroz prikupljanje i digitalizaciju literature i primarnih izvora. Putem digitalnog repozitorijuma možete pristupiti bibliografiji od preko 200 monografija iz oblasti istorije istraživanja svemira, dokumentaciji o tehničkim aspektima svemirskih misija, poput Sputnjika 1 i Apolo misija, kao i dokumentima koja rasvetljavaju povezanost politike i svemirske trke tokom hladnog rata. Bogati korpus izvora na vebajtu NASA-e sadrži i intervjue sa američkim pionirima u svemiru i istaknutim ličnostima ove organizacije. Građa arhiva američke agencije polako postaje javno dostupna, a najveći deo digitalizovane građe čini arhiv Laboratorije za mlazni pogon, organizacije koje se i pre osnivanja NASA-e bavila projektovanjem letelica. Putovanje kroz istoriju američkog i svetskog osvajanja beskrajnih prostora može se preneti i u učionicu, kroz članke i fotografije koje otkrivaju važne teme, poput biografija astronauta i žena afroameričkog porekla kao što je Ketrin Džonson bez kojih istorija NASA-e ne bi bila moguća.

The Tennessee State Museum

<https://tnmuseum.org/>

Ukoliko planirate da posetite Nešvil, a želite da saznate nešto više o raznolikosti američke istorije, kulture i društva, Državni muzej Tenesija je nezaobilazna lokacija na putovanju kroz ovu američku državu. Vebajst muzeja posetiocima nudi nezaboravno virtuelno iskustvo, te kroz izložbe imate priliku da istražujete istoriju ženske emancipacije u Tenesiju, materijalnu kulturu afroameričkih zajednica, ali i da vidite na koji način su prirodne lepote ove američke države inspirisale umetničko stvaralaštvo. Istraživače će svakako najviše zanimati odeljak platforme koji sadrži preko 7000 artefakata i umetničkih dela koji prikazuju bogatu istoriju Tenesija od najranijih ljudskih zajednica do savremenog perioda. Digitalni repozitorijum muzeja u Tenesiju omogućava posetiocima da pretražuju istorijske izvore kroz različite kriterijume, od ključnih reči preko imena autora, naslova dela ili epohe. Pretraživanjem širokog spektra tema od kulturne, preko vojne istorije, života domorodačkih zajednica, te nauke i tehnologije, možete otkriti kako je izgledalo oružje iz Američkog građanskog rata, predmete muzičkih zvezda Džonija Keša i Elvisa Prislja ili novinske naslovnice i fotografije Martina Lutera Kinga. Državni muzej Tenesija nije samo prostor za istraživanje, već i resurs za obrazovanje, koji kroz planove lekcija profesorima i nastavnicima pruža smernice kako da ključne teme iz istorije Tenesija, poput borbe za građanska prava, integrišu u svoje kurikulume.

Newsletter
Vol. 49
mart 2024.

Najave konferencije konkursi

Izbori 2024: Stanje nacije

Famozni Super utorak, dan unutarstranačkih izbora za predsedničkog kandidata u petnaest američkih saveznih država, je iza nas. Njegovi rezultati krajnje su neiznenađujući. U republikanskom taboru u četrnaest država bivši predsednik Donald Tramp pobedio je protivkandidatkinju Niki Hejli. Ona se morala zadovoljiti tesnom pobedom u Vermontu. Hejli se dan kasnije, 6. marta, povukla iz predsedničke trke uz snažan gest – nije podržala Trampa u nastavku izbornog procesa.

No, već 7. marta je predsednik SAD, Džozef Bajden, pokazao da ne planira da bude u defanzivi do novembarskih izbora. On je iskoristio tradicionalno predsedničko obraćanje o stanju nacije (State of the Union Address) pred oba doma Kongresa da održi energičan i optimističan govor. U njemu je eksplicirao svoje stavove o najvažnijim pitanjima američke unutrašnje i spoljne politike, uz pokoji šalio o sopstvenoj starosti i indirektno podbadao svog prethodnika i protivkandidata.

Američku javnost okupirale su negativne reakcije na [video](#) koji je, kao odgovor na Bajdenov govor, objavila senatorka Alabame Kejti Brit. Facijalne ekspresije Brit, kao i njen način govora, bili su inspiracija za [parodiju](#) u izvedbi Skarlet Džohanson, koja je prikazana u čuvenom šou-programu Saturday Night Live.

Nedelja američke kulture i društva

Mart u Centru za američke studije prošao je i u pripremanju za šestu **Nedelju američku kulture i društva** koja će se održati u periodu između 8. i 13. aprila na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Tema ovogodišnje radionice je „Turning Points“, a pored predavanja profesora i saradnika Filozofskog fakulteta, kao i tradicionalnog pab kviza, polaznike očekuju i druge aktivnosti.

Stay tuned!

National Jazz Appreciation Month (JAM)

Ovog aprila Nacionalni mesec džez poklapa se sa 125. godišnjicom rođenja Djuka Elingtona, stoga se njegov lik našao i na zvaničnom posteru **Smitsonijanovog Nacionalnog muzeja američke istorije**. Upravo ovaj muzej je 2001. i pokrenuo inicijativu obeležavanja meseca posvećenog džezu kako bi inspirisao i novije generacije da sviraju i slušaju džez, te da se bolje upoznaju sa istorijom ovog muzičkog pravca.

Djuk Elington je bio i važna poveznica američke i jugoslovenske/srpske džez scene, a osim što je nekoliko puta gostovao i nastupao u Beogradu, sarađivao je i sa muzičarima iz Srbije poput Vojislava Bubiše Simića, koji je upravo 18. marta ove godine proslavio svoj 100. rođendan!

BOLD grantovi

Konkurs za Bold Small Grants, namenjen da mlade od 18 do 35 godina podstakne na razmišljanje o građanskom angažovanju ili ekonomskom razvoju njihovih sredina, finansiranjem projekata koji se bave ovakvim problemima, otvoren je do 20. aprila. Detalje ovog konkursa možete pogledati na priloženom linku: <https://bit.ly/3VCFZD3>

